דברי הדרכה

שהשמיע כ״ק מרן אדמו״ר שליט״א

בסעודת סיום מסכת נדרים שנלמד במשך השנה בישיבתינו הק׳

יום ג׳ פרשת כי תבא תשפ״א לפ״ק - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע״י מכון מעדני מלך וויען

אונז זיך מיר צוזאמען ביי א סיום מסכתא, א סיום פון א גאנץ יאר וואס מען האט זיך געפלאגט אויף די מסכתא. אז דער אייבערשטער העלפט, אז מען ענדיגט די מסכתא, און מען פארהערט זיך, איז עס באמת א יומא טבא לרבנן.

איך מיין אז די סעודה היינט האט א קשר צו די פרשה די וואך, די מצוה פון ביכורים. ווען מען איז אריינגעקומען קיין ארץ ישראל, האט דער אייבערשטער געגעבן פאר יעדן איינעם זיין נחלה, און מען האט זיך געפלאגט א גאנץ יאר איינצוזייען דעם פעלד, און עס הייבט אן ארויסצוקומען די פירות, איז עס א שמחה ביי א יוד. און וואס טוט ער מיט די ערשטע פירות, ער טראגט עס ארויף בבית ה׳, אינעם אייבערשטען׳ס הויז, און ער ברענגט ביכורים. עס איז נישט גענוג וואס ער ברענגט די ביכורים אליין, און ער גיט איבער די ביכורים פארן כהן, וואו די מצוה פון ביכורים איז. עס איז דא א גאנצע פרשה פון דאנקען דעם אייבערשטען, אויף די ביכורים וואס ער ברענגט. ולקח הכהן הטנא מידך, והניחו לפני מזבח ה׳ אלקיך, וענית ואמרת לפני ה׳ אלקיך (דברים כו-ד), ער זאגט די גאנצע פרשה, וואס דער אייבערשטער האט אים אלץ געהאלפן ביז ער איז אנגעקומען אהער, אז ער האט געקענט ברענגען די פירות, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה.

רש״י זאגט, וענית, לשון הרמת קול, מען קען נישט זאגן שטיל, ווי ער דאווענט א תפלה פארן אייבערשטען, נאר וענית, הייב אויף דיין קול און זאג עס הויעך. עס איז געווען א מצוה צו זאגן די פרשה פון ביכורים אויף א הויעך קול. [מען דינגט זיך אפילו, צו עס איז שייך ביי דעם שומע כעונה, אז ער הערט ווי א צווייטער זאגט, און ער וויל יוצא זיין דערמיט, ווייל קען זיין וויבאלד עס שטייט וענית, מוז עס זיין מיט א הרמת קול]. דאנקען דעם אייבערשטען, איז נישט אז א מענטש קומט אין בית המדרש, און ער שטעלט זיך ביי א ווינקל פארן רבונו של עולם, איך דאנק דיר רבונו של עולם פאר דעם חסד וואס דו האסט געטון מיט מיר, איך האב מצליח געווען דאס יאר, איך האב געענדיגט א מסכתא, איך האב געהאט א פיינעם זמן. עס איז נישט גענוג. וענית, דו דארפסט עס זאגן בהרמת קול. נעמטס ענק צוזאם אלע צוזאמען, און אזוי זאל מען דאנקען דעם אייבערשטען. תפלה איז בלחש, תפלה זאגט מען שטיל, ווען דו האסט א בקשה צום אייבערשטען, דארף קיינער נישט וויסן, קיינער דארף נישט הערן. אבער דאנקן דעם אייבערשטען, ובתוך רבים אהללנו (תהלים קט-ל), עס איז דא א ענין אז מען זאל דאנקען דעם אייבערשטען בתוך רבים. אז מען דאנקט בתוך רבים, ברענגט מען אנדערש ארויס די הודאה, ווי ווען א מענטש דאנקט נאר פאר זיך אליין. ווען ער זאגט עס מיט אן הרמת קול, ער זאגט עס הויעך, איז עס אן אנדערע סארט הודאה, ווי ער וואלט עס ווען געזאגט שטיל.

*

מען געפונט ביי די פרשה פון ערי מקלט, תכין לך הדרך (דברים יט-ג), אז אויפן גאנצן וועג ביז צו די ערי מקלט, איז געווען אויפגעשטעלט טאוולען וואו די ערי מקלט זענען, אז דער רוצח וואס דארף לויפן אין די ערי מקלט, זאל וויסן וואו ער דארף אנצוקומען. דאס געפונט מען נישט נאר ביי ערי מקלט. מען ברענגט צו פונעם **חפץ חיים**, אז ער האט געפרעגט, פארוואס געפונט מען נישט, אז עס זאל זיין

טאוולען אויפן וועג צום בית המקדש, מען זאל וויסן וואו צו גיין. די ערי מקלט איז דאך נאר געווען פאר א פאר רוצחים, יודען זענען נישט קיין רוצחים, עס איז נאר געווען רוצחים בשוגג, און פון דעסטוועגן דאך האט מען געדארפט אנגרייטן דעם וועג, ער זאל קענען אנקומען אהין. יעדער יוד דארף עולה רגל זיין, פון אלע עקן, און גיין צום בית המקדש שלש פעמים בשנה. פארוואס איז נישט געווען קיין מצוה תכין לך הדרך, אז עס זאל זיין טאוולען, וואו אזוי אנצוקומען צום בית המקדש.

האט דער חפץ חיים געענטפערט דערויף, ווען א רוצח האט גע׳הרג׳ט יענעם בשוגג, און ער דארף גיין אין ערי מקלט, ווי וויניגער מען רעדט דערפון, איז אלץ חשוב׳ער. פארוואס דארף מען פארציילן אז א יוד איז גע׳הרג׳ט געווארן, און ווער עס האט אים גע׳הרג׳ט, און ווי אזוי ער איז גע׳הרג׳ט געווארן. דער רוצח האט נישט קיין ברירה, ער דארף גיין אין ערי מקלט, שטעל אים צו א וועג ער זאל קענען אנקומען צום ערי מקלט, און ער זאל נישט דארפן פאר קיינעם פארציילן זיין מעשה וואס ער איז אדורכגעגאנגען. ער דארף קיינעם נישט פרעגן וואו די ערי מקלט זענען. אז ער וועט פרעגן, וועט מען דאך תיכף וויסן אז ער איז א רוצח, ער איז געווען א הורג נפש בשגגה, און ער דארף אהין אנקומען, וועגן דעם האט די תורה געזאגט תכין לך הדרך.

גיין צום מקום המקדש, יראה כל זכורך את פני ה׳ אלקיך, זיך צו באווייזן פארן אייבערשטען, אדרבה, דארט זאלסטו נישט וויסן וואו מען גייט, און דו זאלסט פרעגן יעדן יוד וואס דו טרעפסט אויפן וועג, וואו איז דער בית המקדש, וואו גייט מען אהין? און ער וועט דיר זאגן, גיי דא אויף רעכטס, גיי דא אויף לינקס. ער גייט א פאר גאסן ווייטער, פרעגט ער ווייטער א צווייטן, איך בין פארלוירן, וואו איז דער בית המקדש. אדרבה, זאל מען רעדן דערפון, זאל איינער ארויפברענגען פארן צווייטן, יא, עס איז דא א ענין צו גיין אין בית המקדש, און איך וויל גיין אין בית המקדש. ביז ער איז אנגעקומען אין בית המקדש, האט ער געדארפט רעדן צו צוואנציג דרייסיג מענטשן, און אנפרעגן וואו דער וועג איז. ער האט נישט געהאט קיין דזשי. פי. עס. צו וויסן וואו אזוי ער קומט אן אהין. ווען ער האט געדארפט וויסן וואו מען קומט אן, האט ער געדארפט פרעגן און רעדן דערפון. אדרבה, די תורה וויל אז פון א דבר טוב זאל מען רעדן, און וועגן דעם איז נישט געווען קיין טאוולען אויפן וועג צום בית המקדש.

איך האב געזעהן צוברענגען פון א גדול, אז דער חפץ חיים האט געזאגט די ווארט פאר א יוד וואס איז געקומען נאך געלט פאר א דבר טוב, פאר א מוסד, פאר א ישיבה. ער איז אנגעקומען דארט אויף ראדין, און ער איז ארומגעגאנגען נאך געלט, און ער האט זייער שוואך מצליח געווען. דא האט ער באקומען א פאר פרוטות, דארט א פאר פרוטות. און אין די זעלבע צייט איז געווען איינער פון די מאדערנע וועלט, פון די השכלה וועלט, וואס ער איז אויך געגאנגען נאך געלט, און ער האט זייער שיין מצליח געווען. וואו ער איז געגאנגען האט ער באקומען גרויסע נתינות. און דער יוד האט זיך אפגערעדט פארן חפץ חיים, אז עס טוט אים וויי דאס הארץ, איך גיי פאר אזא דבר קדוש, און איך בין נישט מצליח, און דער איז געקומען, און ער האט אזוי שיין מצליח געווען.

האט אים דער חפץ חיים געזאגט, דער חילוק צווישן דיר מיט אים איז, ער גייט דאך פאר א דבר וואס איז לא טוב, פאר א השכלה׳דיגער ענין, דער אייבערשטער וויל אז ער זאל רעדן דערפון צו ווי וויניגער מענטשן, שיקט אים דער אייבערשטער צו, צו א פאר עשירים, זיי צאלן אים אויס, און ער גייט אוועק פון די שטאט. אבער דו גייסט פאר תורה, דער אייבערשטער וויל, אז דו זאלסט רעדן צו נאך א יוד, אז עס איז דא א ישיבה, און מען לערנט תורה, און מען דארף עס מחזיק זיין, באקומסטו דא א פאר פרוטות, גייסטו צו נאך א יוד, און דו בעטסט פון אים אויך, דו חזר׳סט נאכאמאל איבער, אז יודען לערנען תורה. דער אייבערשטער וויל, אז תורה זאל ווערן צושפרייט איבעראל, פאר דיר גיט ער נישט אז דו זאלסט עס באקומען אויף איינמאל.

שרייבט דער גדול, אז איך האב עס כמה פעמים געזאגט פאר משולחים וואס זענען געגאנגען נאך געלט, און זיי האבן נישט מצליח געווען אזוי שטארק, און זיי האבן געזאגט, אז זיי האבן געהאט א געוואלדיגן חיזוק פון די מעשה, אז דאס אליין איז די עבודה, ער זאל וויסן די מצוה אליין, וואס ער גייט ארום פון איין שטוב צום אנדערן שטוב, ער דארף איבערחזר׳ן נאכאמאל דעם דבר טוב, וואס תורה איז, און ווי חשוב עס איז צו שטיצן תורה, און זאגן נאכאמאל פאר יענעם די חשיבות פון תורה, דאס אליין איז א חלק פון די עבודת ה׳.

ווען מען גייט אין ערי מקלט איז דא טאוולען, רעדט נישט צו קיינעם. אבער ווען דו גייסט אין בית המקדש, איז נישט דא

קיין טאוולען. וענית ואמרת, ווען מען קומט דארף מען רעדן הויעך, **זאל יעדער הערן, זאל יעדער וויסן, אז אונז האב מיר געענדיגט א מסכתא, אונז פריי מיר זיך דערמיט, איש לרעהו יאמר חזק, מען גיט ארויס די שמחה פארן צוווייטן.** דער צווייטער וואס איז נישט אנגעקומען צו ענדיגן די גאנצע מסכתא, האט ער א האלבע שמחה, כאטש א האלבע מסכתא, אויך א געוואלדיגע שמחה. איינער נעמט זיך פאר אז דעם קומענדיגן יאר אי״ה וועל איך אויך קענען די מסכתא, איך וועל זיך צושטעלן דערצו. וענית ואמרת, ברענגסט ביכורים, און דו דאנקסט דעם אייבערשטען, זאג עס הויך, מיט א הרמת קול.

*

רש"י (שם כו-ג) זאגט, ואמרת אליו, שאינך כפוי טובה. זאג פארן אייבערשטען, אז דו ביסט נישט קיין כפוי טובה. איך דאנק דיר רבונו של עולם אויף דעם גוטס וואס דו האסט מיר געטון, דו האסט מיר געגעבן פירות, און איך האב געקענט ברענגען ביכורים, איך קען טון די מצוה וואס דו האסט מצווה געווען. און ער הייבט אן צו דאנקען דעם אייבערשטען, נישט פון ווען ער איז אריינגעקומען אויף ארץ ישראל, און ער האט א פעלד. ער הייבט אן פון יעקב אבינו, ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, איך האב א גאנצע פרשה, א היסטאר"י, ביז איך בין אנגעקומען אהער. מיין זיידע יעקב אבינו האט געהאט צו טון מיט לבן, ער האט אים געוואלט הרג׳נען. און מיינע עלטערן זענען געווען אין מצרים, און מען האט שווער געארבעט, און דו האסט אונז ארויסגענומען פון מצרים, דו האסט אונז אריינגעברענגט אין ארץ ישראל. מען האט צוטיילט ארץ ישראל, און איך האב באקומען מיין נחלה, און יעצט ברענג איך מיין פרי הארץ, ביכורים פארן אייבערשטען. ווען א יוד דאנקט דעם אייבערשטען, דאנקט ער נישט פאר דעם מצב וואו ער האלט יעצט, אויף דעם גיט ער די הודאה. ווען דו דאנקסט דעם אייבערשטען, הייב אן פון מה טובו. הייב אן וויפיל חסד דער אייבערשטער האט געטון ביז דו ביסט צוגעקומען צום היינטיגן טאג. ביז דו ביסט צוגעקומען צו די יעצטיגע צייט, און אזוי זאלסטו אפגעבן די הודאה פארן אייבערשטען.

לענינינו, אונז דאנק מיר דעם אייבערשטען, אז אונז האב מיר געלערנט. מיר זענען געזעסן א יאר אין ישיבה, און מען האט געענדיגט די מסכתא. עס איז באמת א געוואלדיגע שמחה, איך האב אליין געהאט א פערזענליכע שמחה, איך האב פארהערט די בחורים, ווי שיין מען האט געענטפערט, און ווי אזוי יעדער איינער האט געקענט. עס איז דא א שמחה פאר יעדן איינעם. די שמחה הייבט זיך נישט אן דא. ווען דו דאנקסט דעם אייבערשטען, הייב אן צו דאנקען דעם רבונו של עולם פאר אלע דיינע יארן ביז יעצט. אז דו האסט זוכה געווען צו זיצן אין ישיבה, און דו געפונסט זיך דא, ביז דו האסט געקענט צוקומען צו מסיים זיין די מסכתא. וויפיל שבח והודאה דארף א יוד געבן, אז איך בין געבוירען געווארן אין א חשוב׳ע שטוב, ווי מיינע חשוב׳ע עלטערן האבן מיך מחנך געווען צו תורה. דער אייבערשטער האט מיר געהאלפן איך בין געגאנגען אין א ערליכן חדר, איך בין נתחנך געווארן קודם אויף עברי, און נאכדעם אויף חומש, און נאכדעם אויף משניות, און נאכדעם אויף גמרא. און איך בין אנגעקומען אין א ישיבה, א ערליכע סביבה, און איך האב געקענט לערנען איין יאר, צוויי יאר, דריי יאר, איינער פיר, און איינער פינף, און איינער זעקס יאר, און איך האלט שוין ב"ה דא וואו איך בין! די הודאה וואס א יוד גיט, גיט ער נישט די הודאה אויף יעצט, אז אונז האב מיר געענדיגט דעם זמן. דאנק דעם אייבערשטען אויף די אלע יארן וואס ער האט דיר צוגעברענגט, ביז דו ביסט צוגעקומען צו דעם מצב.

מען האט פריער געהערט אז ביי א סיום מסכתא דאנקט מען נישט דעם אייבערשטען נאר אויפן סיום, מען דאנקט אויך אויף די אלע שוועריקייטן וואס מען האט געהאט ביז מען איז אנגעקומען צום סיום. **א יוד דארף געבן א שבח והודאה פארן אייבערשטען אויף אלע זמנים וואס דער אייבערשטער האט אים געהאלפן, ב"ה אז איך געפין זיך אין א סביבה של תורה. וויפיל איז דא וואס האבן נישט זוכה געווען דערצו, וויפיל איז דא וואס זענען פארפאלען געווארן, וויפיל זענען פארפאלן געווארן ביי די דרייצן יאר, און וויפיל ביי די פערצן, און ביי די פופצן, און ביי די זעכצן, און כל שכן ווען מען איז עלטער. וואס זייער פלאץ איז נישט דא, און זיי דרייען זיך ארום אויף די גאסן, אן א סיפוק, אן א חיות אין זייער לעבן. און אונז האט דער אייבערשטער געהאלפן, אז מיר זענען בני תורה, מיר זענען אויסגעוואקסן דא, מיר זענען צוגעקומען דערצו!** דער וענית ואמרת הייבט זיך נישט אן ביי די ביכורים וואס מען ברענגט, נאר פון ארמי אובד אבי. ווען א מענטש גייט אדורך אזויפיל נסיונות, לבן האט אונז געוואלט מאבד זיין, מצרים האט אונז געוואלט מאבד זיין, און מיר זענען דא! אונז ברענג מיר פרי האדמה.

*

איך האב געזעהן באשריבן פון א יוד אין ארץ ישראל, וואס האט אסאך אויפגעטון פאר שוואכע יודען זיי מקרב צו זיין צו יודישקייט. ער האט אויפגעשטעלט מוסדות פאר בעלי תשובה, וואס איז שטארק נפוץ אין ארץ ישראל, און ער האט זייער אסאך אויפגעטון פאר תורה. אין זיין ישיבה פלעגן אריינקומען האלבע גוים האלבע יודען, וואס האבן נישט געוואוסט קיין סאך פון יודישקייט, און צוביסלעך האט מען זיי אויסגעלערנט יודישקייט דארט אין די ישיבה. א טייל זענען געבליבן, א טייל זענען אוועקגעגאנגען, א טייל האבן זיך געקענט צוגעוואוינען, א טייל האבן זיך נישט געקענט צוגעוואוינען, ער האט געהאט אלע סארט.

האט ער פארציילט, אז עס איז אמאל אריינגעקומען צו אים א בחור, וואס איז געווען א בעל כשרון, און ער איז געזעסן א פאר חדשים ביי אים אין די ישיבה, און ער האט שטארק מצליח געווען, ער האט גרויס הנאה געהאט פון אים. נאך א שטיק א צייט קומט דער בחור אריין צום ראש ישיבה, און ער זאגט אים, איך האב מחליט געווען אז די ישיבה איז נישט פאר מיר, עס איז צו שווער די גאנצע סיסטעם דא, איך וויל זיך געזעגענען, איך וויל צוריקגיין פון וואו איך בין געקומען. איך האב אבער נישט קיין געלט אהיים צו פארן, צו דער ראש ישיבה קען מיר אויסלייגן דאס געלט, אז איך זאל קענען אהיים פארן. זאגט ער, אוודאי, דו ווילסט נישט בלייבן דא, מען צווינגט קיינעם נישט. איך בין דיר גרייט צו געבן דאס געלט, דא האסטו וויפיל דו דארפסט פאר שפעזן, און ער האט אים אהין געגעבן דאס געלט.

ווען ער האלט ביים אוועקגיין, זאגט אים דער ראש ישיבה, הער מיך אויס, פון דא ביז דער באס וואס דו דארפסט פארן, איז א וועג צו גיין פופצן צוואנציג מינוט, איך האב דיר געוואלט געבן עפעס מחשבה צו טראכטן אין די צייט וואס דו גייסט אויף דעם וועג. טראכט איבער, אז דער שריט וואס דו גייסט יעצט טון, איז נישט אז דו ביסט אוועקגעגאנגען יעצט פון ישיבה אויף א טאג צוויי, און דו ביסט אהיימגעגאנגען. נאר דיין גאנץ לעבן שפעטער ווענדט זיך אין דעם וועג וואו דו גייסט יעצט! די החלטה וואס דו מאכסט יעצט, דאס איז א טויש אין דיין לעבן. קוק ווי אזוי דיינע חברים אין ישיבה זענען אויסגעוואקסן, ווי איידל זיי זענען, ווי אזוי זיי פירן זיך, ווי אזוי זיי האבן שפעטער חתונה, ווי אזוי זיי האבן שפעטער ערליכע יודישע שטובער, קינדער, אייניקלעך, אור אייניקלעך וכדומה. און קוק אן דיינע אלטע חברים וואס דו האסט געהאט פריער, קוק ווי אזוי זיי זעהן אויס, קוק ווי זיי לעבן אן א סיפוק, אן קיין חיות. קוק ווי זיי זענען עלנד אליין, און זיי זוכן איינער זאל זיך צוטשעפענען צו זיי, זיי זאלן האבן מיט וועם צו שמועסן. קוק ווי אזוי זיי וואקסן אויף שפעטער, נישט קיין קינדער, נישט קיין אייניקלעך. און אז יא, איז מען צוקריגט. און מען לעבט ווי גנבים און גזלנים, ווי פראסטע מענטשן. דער וועג וואס דו גייסט יעצט ביז צום באס, איז אן החלטה פאר דיר, צו דו גייסט רעכטס צו דו גייסט לינקס. טראכט אריין צו עס איז כדאי צו מאכן דיר דעם טויש. יענער איז אוועקגעגאנגען, און ער איז דאך געווען א בעל כשרון, האט ער אנגעהויבן צו מאכן א חשבון הנפש וואס ער גייט אדורך, און זעלבסט פארשטענדליך אז ער האט מחליט געווען, אז ער קומט צוריק אין ישיבה, און ער איז שפעטער אויסגעוואקסן א געוואלדיגער תלמיד חכם, און א מרביץ תורה.

דעם וענית ואמרת, וואס אונז דארפן מיר דאנקן דעם אייבערשטען, איז נישט גענוג צו דאנקן אז מיר זענען דא אין די ישיבה יעצט, דעם יאר האבן מיר מצליח געווען. נאר אונז דארף מיר דאנקן, אז אונז האב מיר נישט אויסגעקליבן דעם וועג ווי יענער האט געוואלט אויסקלויבן. **ווען א בחור איז מחליט אין ישיבה וואס זיין עתיד איז, איז עס נישט קיין זאך וואס איז נוגע פאר יעצט, צו פארן קומענדיגן זמן, צו פאר נאך א יאר. עס איז נוגע פאר זיין גאנץ לעבן! ווי אזוי גיי איך אויפוואקסן? ווען איך וועל אויסוואקסן א תלמיד חכם, וועט מיין שידוך זיין אן אנדערער שידוך, איך וועל אויפשטעלן א אנדערע שטוב. מיינע גאנצע זיבעציג יאר שפעטער, וועט זיין אנדערש. אז דו ביסט מחליט איבערצולאזן די ישיבה, דו ביסט פריי, דו קענסט גיין, מען צווינגט קיינעם נישט, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י:), עס איז דא א בחירה צו גיין. אבער די החלטה צו טראכטן, וואו איך וועל אנקומען נאכדעם, די החלטה איז תלוי יעצט. עס איז נישט קיין החלטה פון מצליח זיין נאך א זמן, עס איז אן החלטה צו איך וועל מצליח זיין 'אייביג', צו איך וועל פארלירן 'אייביג'.**

און אונז דארף מיר דאנקן דעם אייבערשטען, וענית ואמרת, זיי נישט קיין כפוי טובה. **דאנק דעם אייבערשטען, אז דער באשעפער האט מיר געהאלפן, אז איך זיץ אין**

ישיבה, און איך בין ב"ה מצליח. יעדער ווייסט, אז דער אויר דא אין די ישיבה איז א פריינטליכער אויר, עס איז א אויר פון אהבה ואחוה ושלום וריעות, אן קיין מחלוקת, אן קיין קריגערייען, איינער פרובירט צו העלפן מהנה זיין דעם צווייטן. אשרינו מה טוב חלקינו, ומה נעים גורלינו, אז אונז געפון מיר זיך אין א מקום תורה, אונז געפון מיר זיך נישט דארט ווי אנדערע געפונען זיך. און מען דארף דאנקן דעם אייבערשטען נישט נאר אויף דעם, הייב אן פון ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, אלעס וואס דו ביסט אדורכגעגאנגען ביז מען געפונט זיך דא. און וויסן אז דאס איז נישט פאר אונזער עבר אליין, נאר אונזער גאנצער עתיד איז תלוי אין די יארן וואס מען געפונט זיך אין די ישיבה.

*

עס איז א שמחה אז מען האט געענדיגט, אבער מען האט כמה פעמים גערעדט, עס קומט יעצט בין הזמנים, עס איז א שווערער זמן, א זמן פון א נסיון פאר יעדן איינעם. תיכף ווען מען טרעט ארויס פון די פיר ווענט דא, הייבט זיך אן דער נסיון. ער ווארט שוין ביים ברוקלין ברידזש, צו ביים וויליאמסבורג ברידזש, ער שטייט שוין מיט זיין מיליטער, און ער ווארט אונז זאל מיר אנקומען אהין, און ער האט שוין פאר יעדן איינעם זיינע דירעקשענ"ס וואו ער זאל גיין, וואו ער וויל אים פירן. און וואויל איז דער וואס האט שכל, עס איז נישט ער האט דיר אוועקגעפירט יעצט דעם בין הזמנים אויף א טאג, אויף צוויי טאג, אויף א שעה, אויף פינף מינוט, נאר ער פירט דיך אוועק פון דיין גאנץ לעבן. און יעצט ווען מען גייט אריין אין די שטאט, איז די צייט צו מאכען די החלטה ווי אזוי מיין בין הזמנים וועט אויסקוקן, וואו וועל איך אנקומען, ווי אזוי וועל איך אויסזעהן נאך מיין בין הזמנים.

מען האט געהאט ב"ה זייער א שיינעם זומער, ווען א בחור פארט אריין אין שטאט, דארף ער פרובירן צו האבן דעם זעלבן סדר היום ווי ער האט געהאט דא אין קעמפ. עס איז דאך סליחות, מען דארף ממילא אויפשטיין פרי, איך גיי אויפשטיין יעדן טאג אין די זעלבע צייט וואס איך בין אויפגעשטאנען דא. איך גיי לערנען פארן דאווענען אזוי ווי איך האב געלערנט דא, מיין דאווענען וועט אויסקוקן אזוי ווי עס איז געווען אין ישיבה, איך וועל מיך נישט מיטכאפן מיט א מנין און אפמאלען דאס דאווענען. איך וועל דאווענען מלה במלה אזוי ווי איך בין געווען צוגעוואוינט. פארמיטאג וועל איך זיצן אין בית המדרש, און נאכמיטאג וועל איך זיצן אין בית המדרש. איך קען טאקע לערנען וואס איך וויל, עס איז אן א עול, אן א משגיח, אבער איך גיי נאכטון די זעלבע. וואס איך האב געטון יעצט מיט אן עול, גיי איך טון אן א עול. דעמאלטס וועט ער מצליח זיין! ער וועט האבן א ערליכען בין הזמנים, ער וועט האבן ערליכע הייליגע טעג, און אז מען האט שיינע הייליגע טעג, האט מען נאכדעם דאס גאנצע יאר. יעצט דארף זיין די החלטה, ווי אזוי עס גייט זיין מיין סדר היום ווען איך קום אריין אין די שטאט.

שבת. מיר האבן אלע געהאט שיינע שבתים דא אין קעמפ, מבואו ועד צאתו. פון ווען דער שבת איז אריינגעקומען, האט מען געלעבט אין א אנדערע אטמאספער פון די גאנצע וואך. די וואך איז אויך געווען הייליג, אבער דער שבת איז געווען קודש קדשים. ווי אזוי מען האט געדאווענט שבת, און מען האט געזינגען לכה דודי, ווי אזוי עס איז געווען די זמירות שבת ביים טיש, ווי אזוי דאס עסן איז געווען, ווי אזוי די באטע נאכדעם איז געווען, ווי אזוי עס האט אויסגעקוקט א שלש סעודות, און ווי אזוי עס האט אויסגעקוקט א מלוה מלכה, דאס אלעס דארף מען פרובירן נאכצומאכן אינדערהיים, אפילו מען האט נישט די גאנצע ארום און ארום אזוי ווי מען האט דא. מען דארף דאווענען שבת הויעך, מיט א חשק, מלה במלה. ווען עס קומט צו זינגען לכה דודי, שטייט מען נישט ווי א גולם, יענער זאל זינגען, און איך וועל אויסהערן וואס מען זינגט, נאר מען זינגט מיט. מען קומט אהיים, און מען מאכט קידוש אין שטוב, זינגען זמירות. אז מען קען זינגען דא, קען מען זינגען אינדערהיים אויך, עס איז נישט קיין חילוק צו דער טאטע זינגט, צו דער ברודער זינגט, צו מען זינגט נישט, ער קען אריינברענגען דעם שבת און דערהויבענקייט אין דעם שטוב מיטן זינגען. - ווען עס קומט שלש סעודות, עס איז א זמן פון א דערהויבענקייט פאר יעדן איינעם. זיך אויסקלויבן א פלאץ וואו ער וועט קענען נתעלה ווערן אין די צייט פון שלש סעודות, וואו ער וועט הערן דברי תורה, וואו ער וועט הערן מוסר, און ער זאל מיטזינגען די זמירות פון שבת.

די בחורים וואס זענען אין וויליאמסבורג, וואלט איך מציע געווען, אז זיי זאלן מיטהאלטן דאס דאווענען ביי אונז אין שול, מיט מיין מנין. אזוי ווי מיר האבן געדאווענט דא צוזאמען, מען דאווענט שטאט מלה במלה, קען מען מיטהאלטן אין שטאט אויך. ווען עס קומט שבת, שלש

סעודות, אז מען קען קומען זאל מען קומען. און נישט נאר אויסהערן די דברי תורה, און זיך ארומדרייען ביז די דברי תורה, נאר שטיין אויף איין פלאץ און זינגען זמירות פארן אייבערשטען. אזוי ווי מען האט זיך געפירט אין ישיבה, אזוי דארף מען זיך פירן שפעטער אויך.

די וואס וואוינען אויסער וויליאמסבורג. אין יעדן מקום איז דא קבוצות וואו מען פירט זיך אויף דערהויבן שבת. זוכן זיך צוצושעפענען צו אזא קבוצה. זוכן צו זיין שלש סעודות אויף א פלאץ וואו מען זינגט, און מען הערט דברי תורה, און נישט אפגעגעסן שלש סעודות, און קוקן אויפן זייגער ווען עס איז דער זמן, און מען קען שוין ארויסגיין פון בית המדרש.

מען דארף איינפאקן די קדושה וואס אונז האב מיר געהאט דא, די וואכען טעג, און דעם שבת, און מיטנעמען מיט זיך. איך גיי זיך פירן גאנץ בין הזמנים, אזוי ווי איך האב זיך געפירט אין ישיבה. דו וועסט דאנקבאר זיין, ווען עס וועט אדורכגיין דער בין הזמנים, און דו וועסט זעהן אז דו האסט מצליח געווען. אז דו האסט זיך געפירט אזוי, וועסטו מכיר טובה זיין אויף וואס מען האט דיר מייעץ געווען.

*

וענית ואמרת, זאגט רש״י, שאינך כפוי טובה. **בחורים** דארפן אויך מכיר טובה זיין. עס איז נישט אנגעקומען גרינג אהערצושטעלן פאר די בחורים אלעס וואס מען שטעלט זיי צו. זיי לעבן ווי בני מלכים, עסן, טרינקן, שלאפן, בהרחבה, עס פעלט זיי קיינמאל גארנישט, דאס איז גשמיות. מען שטעלט זיי צו רוחניות, יעדע מינוט פונעם טאג איז ער ארומגענומען מיט איינעם וואס זאל אים קענען מדריך זיין אויף דרכי התורה. עטץ זענטס שולדיג אסאך הכרת הטוב פאר ענקערע מגידי שיעור, פאר די משגיחים, יא פאר די וואס האבן ענק געטריבן זענט עטץ שולדיג אן הכרת הטוב, אז מען האט ענק נישט געלאזט פארדזשאוועט ווערן, און מען האט פארלאנגט פון ענק אז מען זאל אויסנוצן די צייט צו לערנען. א גוטע טאטע מאמע איז נישט די טאטע מאמע וואס לאזט א קינד טון אלעס וואס ער וויל. א גוטע טאטע מאמע איז ווען ער גיט אמאל א פאטש פארן קינד, ווען עס קומט זיך אים, דאס איז א גוטע טאטע מאמע. עטץ זענטס שולדיג א הכרת הטוב פאר די מגידי שיעורים וואס געבן זיך אפ מיט יעדן בחור עקסטער, וואס מען האט ענק צוגעברענגט אז מען האט געקענט ענדיגן די מסכתא. וויפיל הכרת הטוב קומט פון ענק פאר די מגידי שיעור וואס האבן ענק געהאלפן. אפילו מען גייט ארויס פון דעם מגיד שיעור, מען גייט יעצט אריין צו א צווייטן מגיד שיעור, דארפן מען שטענדיג געדענקען אלע וואס האבן דיך צוגעהאלפן פון יאר צו יאר! מען דארף האבן הכרת הטוב פאר דיין רבי אין חדר אויך, פאר די פעטש אויך, כל שכן ווען מען רעדט פון גרעסערע בחורים, וואס מען לייגט זיך מער אריין זיי ארויסצוהעלפן.

דאס איז דער וענית ואמרת, שאינך כפוי טובה! זיי נישט קיין כפוי טובה! וויסן אז מען האט דיר געהאלפן, מען פרובירט דיר צו העלפן, מען פרובירט צופרידנשטעלן א בחור דאס מערסטע וואס מען קען. די צוויי מנהלים דא, איך האב נישט גענוג ווערטער צו זאגן וויפיל קאפ און מוח עס ווערט אריינגעלייגט פאר יעדן בחור עקסטער, ווי אזוי מען זאל אים קענען דערהייבן. און עטץ זענטס שולדיג די הכרת הטוב דערויף. - און מיר אלע זענען שולדיג אן הכרת הטוב פארן רבונו של עולם! אשרינו מה טוב חלקינו, ומה נעים גורלינו, אז אונז געפון מיר זיך דא אין בית המדרש. אונז זיץ מיר צוזאמען און מען לערנט, פון צופרי ביז ביינאכט דינט מען דעם אייבערשטען.

זאל דער אייבערשטער געבן, אונז זאל מיר קענען ווייטער ממשיך זיין, און זיצן צוזאמען עוסק זיין בתורה, און דינען דעם אייבערשטען. עס קומט דאך א נייע יאר, מען דארף אסאך מתפלל זיין אין די הייליגע טעג. דאס גאנצע יאר ווערט יעצט אנגעשריבן, כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, אלעס איז אנגעשריבן, מי יחיה, און אזוי ווייטער. מען בעהט עס זאל אנקומען גרינג, מי ישקט, ומי ישלו, מי יתיסר, ווער עס דארף זיך פלאגן, מי יעני, ומי יעשר, מי ישפל, ומי ירום, אלעס איז אנגעשריבן אין די טעג. יעצט דארף מען מתפלל זיין, און בעטן אויף די הצלחה פונעם קומענדיגן יאר. פון סליחות ביז נאך עשרת ימי תשובה, יום הקדוש, דארפן זיין טעג וואס איז מוקדש פאר תפלה. דאוונען איז נישט טייטש מען האט אפגעזאגט די ווערטער וואס עס שטייט אין סידור, נאר דאווענען מיט כוונה, מלה במלה, דאווענען הויעך, שטיין אויף איין פלאץ. אזוי ווי א מענטש בעהט עפעס פון א צווייטן ווען ער דארף האבן פון יענעם א טובה, אזוי דארף מיר אונז בעטן פונעם אייבערשטען. דער באשעפער איז א שומע תפלה, ער הערט צו יעדע תפלה וואס א יוד איז מתפלל. ווי מער מען איז מתפלל, קען מען אלץ מער געהאלפן ווערן. זאל מען אויסנוצן די טעג פאר תורה און עבודה און יראת שמים. דער אייבערשטער זאל אונז בענטשן מיט א גוט געבענטשט יאר, א פרייליך יאר, און א לוסטיג יאר, און מיר זאלן זוכה זיין אלע אינאיינעם אקעגן צוגיין משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.